

ADÖLESAN SAĞLIĞINI KORUMA VE GELİŞTİRME

Editörler

Prof. Dr. Nursan ÇINAR
Prof. Dr. Huriye Demet CABAR

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-7451-85-7

Yayıncı Sertifika No
47518

Kitap Adı
Adölesan Sağlığını Koruma ve Geliştirme

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Editörler
Nursan ÇINAR
ORCID iD: 0000-0003-3151-9975
Huriye Demet CABAR
ORCID iD: 0000-0001-6062-4331

Bisac Code
PSY006000

DOI
10.37609/akya.568

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. *Akademisyen Kitabevi* ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. *Akademisyen Kitabevi* ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturması, hekimin kendi sorumluluğundadır. *Akademisyen Kitabevi*, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Adölesan dönemi çocukluktan çıkılarak yetişkinliğe geçiş yapılan bir ara dönem olarak nitelendirilebilir. Bu dönem pek çok riski barındırması nedeni ile bireyin yaşam döngüsünde kilit öneme sahiptir. Adölesanların sağlığını korumak ve geliştirmek için yoğun değişimlerin yaşandığı bu döneme odaklanmak çok önemlidir

Adölesan sağlığına katkı sunmak amacıyla, eğitimciler, öğrenciler, sağlık ekibi, meslektaşlarımız ve aileler için bu alanda kapsamlı, multidisipliner bir kaynağa duyulan gereksinimden yola çıkarak bu kitabı hazırlamaya karar verdik.

Kitap; bölüm yazarlarının yoğun çalışmasının ürünü olarak ortaya çıktı. Titizlikle çalışarak hazırlanan güncel ve güvenilir bilgilerden oluşan bu eserin öğrencilerimize, meslektaşlarımıza, sağlık ekibine, ailelere faydalı olacağını ve alanında önemli bir gereksinime cevap vereceğini ümit ediyoruz. Kitabın yazılmasında yoğun çaba sarf eden bölüm yazarlarımıza teşekkür ediyoruz.

Sevgi ve saygılarımızla.

Prof. Dr. Nursan ÇINAR

Prof. Dr. Huriye Demet CABAR

*Bu kitap, Prof. Dr. H. Demet CABAR'ın hemşire olmasını isteyen,
akademisyen olmasını destekleyen, 11 Mayıs 2019 tarihinde vefat eden
abisi Dr. Öğretim Üyesi SEDAT GÖNENER'e ve ebediyete intikal eden tüm
yakınlarımıza ithaf edilmiştir.*

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm	DÜNYA'DA VE ÜLKEMİZDE ADÖLESAN SAĞLIĞI	1
	<i>Özge KARAKAYA SUZAN</i>	
	<i>Nursan ÇINAR</i>	
2. Bölüm	ADÖLESAN DÖNEMİ VE FİZYOLOJİK DEĞİŞİKLİKLER	19
	<i>Esra TURAL BÜYÜK</i>	
3. Bölüm	ADÖLESAN DÖNEMİNDE DUYGUSAL VE BİLİŞSEL DEĞİŞİKLİKLER	33
	<i>Esra TURAL BÜYÜK</i>	
	<i>Hatice UZŞEN</i>	
4. Bölüm	ADÖLESANLARLA İLETİŞİM VE AİLE İLİŞKİLERİ	43
	<i>Rabiye GÜNEY</i>	
5. Bölüm	ADÖLESAN SAĞLIĞININ İZLENMESİNDE AİLE VE OKULUN ROLÜ	69
	<i>Dilek MENEKŞE</i>	
6. Bölüm	ADÖLESANLARDA HİJYEN EĞİTİMİ	87
	<i>Ayla Dikmen</i>	
	<i>Özlem DOĞU</i>	
7. Bölüm	ADÖLESANLARDA BAĞIŞIKLAMA	119
	<i>Öznur TİRYAKİ</i>	
	<i>Hamide ZENGİN</i>	
8. Bölüm	ADÖLESAN DÖNEMDE SAĞLIKLI BESLENME	141
	<i>Hülya KARATAŞ</i>	

9. Bölüm ADÖLESANLARDA YEME BOZUKLUKLARI VE OBEZİTE	153
<i>Sinem YALNIZOĞLU ÇAKA</i> <i>Sümevra TOPAL</i>	
10. Bölüm ADÖLESANLARDA ÜREME SAĞLIĞI VE CİNSEL SAĞLIK.....	181
<i>Sevil ŞAHİN</i> <i>Ayşe AKALIN</i>	
11. Bölüm ADÖLESAN GEBELİKLER	195
<i>Serap HİRA</i> <i>Nursan ÇINAR</i>	
12. Bölüm ADÖLESANLARDA ANKSİYETE VE DEPRESYON.....	207
<i>Berna ERSOY ÖZCAN</i>	
13. Bölüm ADÖLESANLARDA DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU	227
<i>Sefa AKKOL</i> <i>Sevda ARSLAN</i>	
14. Bölüm ADÖLESANLARDA ALKOL-MADDE BAĞIMLILIĞI.....	241
<i>Gülşah HÜR</i> <i>Nursan ÇINAR</i>	
15. Bölüm ADÖLESANLARDA TÜTÜN BAĞIMLILIĞI	255
<i>Elif ERBAY ÖZDEDE</i>	
16. Bölüm ADÖLESANLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI.....	271
<i>Hamide ZENGİN</i>	
17. Bölüm ADÖLESANLARDA SİBER ZORBALIK VE AKRAN ZORBALIĞI.....	287
<i>Elif ERBAY ÖZDEDE</i>	
18. Bölüm ADÖLESANLARDA DİYABET VE ASTİM.....	305
<i>Döndü ŞANLITÜRK</i> <i>Semra SÖNGÜT</i>	

19. Bölüm ADÖLESANLARIN ENDOKRİN SORUNLARI	355
<i>Merve KOYUN</i>	
20. Bölüm ADÖLESANLARDA KANSERDE ERKEN TANILAMANIN ÖNEMİ	371
<i>Funda AKDURAN</i>	
21. Bölüm ADÖLESAN DÖNEMİNDE SIK KARŞILAŞILAN ORTOPEDİK SORUNLAR	385
<i>Ş. İlkay GÜNER</i>	
<i>Savaş GÜNER</i>	
22. Bölüm ADÖLESANLARDA ENGELLİ OLUŞ.....	397
<i>Satu TUFAN</i>	
<i>Şeyma SOYANIT</i>	
<i>H. Demet CABAR</i>	
23. Bölüm ADÖLESANLARDA İHMAL-İSTİSMAR.....	415
<i>Şeyma SOYANIT</i>	
<i>H. Demet CABAR</i>	
24. Bölüm ADÖLESANLARDA DAMGALAMA (STİGMA).....	427
<i>Sefa AKKOL</i>	
<i>Sevda ARSLAN</i>	
25. Bölüm ADÖLESANLARDA BAŞ ETME YÖNTEMLERİNE AİT SORUNLAR	439
<i>Nurgül ÖZDEMİR</i>	
26. Bölüm ADÖLESAN DÖNEMDE SPOR.....	457
<i>Utku GÖNENER</i>	
27. Bölüm ADÖLESANLARDA KAZA VE YARALANMALAR.....	469
<i>Ayşe EROĞLU</i>	
<i>Nursan ÇINAR</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe AKALIN

Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Doğum ve Kadın Sağlığı
Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0002-9575-7537

Öğr. Gör. Funda AKDURAN

Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç
Hastalıkları Hemşireliği AD.,
ORCID İD: 0000-0001-7009-3562

Hemşire Sefa AKKOL

Düzce Üniversitesi, Araştırma ve
Uygulama Merkezi
ORCID İD: 0000-0002-1656-7613

Doç. Dr. Sevdâ ARSLAN

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0003-1961-1496

Prof. Dr. H. Demet CABAR

Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
ORCID İD: 0000-0001-6062-4331

Prof. Dr. Nursan ÇINAR

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0003-3151-9975

Öğr. Gör. Ayla DİKMEN

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Esasları AD.
ORCID İD: 0000-0002-8515-1865

Dr. Öğr. Üyesi Özlem DOĞU

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Esasları AD.
ORCID İD: 0000-0003-1257-2551

Öğr. Gör. Elif ERBAY ÖZDEDE

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
AD.
ORCID İD: 0000-0003-3843-4691

Öğr. Gör. Ayşe EROĞLU

Sakarya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri
Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım
Bölümü
ORCID İD: 0000-0001-9515-1167

Dr. Öğr. Üyesi Berna ERSOY ÖZCAN

Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
ORCID İD: 0000-0001-6825-8073

Arş. Gör. Utku GÖNENER

Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri
Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi
Bölümü
ORCID İD: 0000-0002-6152-3353

Prof. Dr. Şükriye İlkay GÜNER

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Cerrahi
Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0003-2697-245X

Prof. Dr. Savaş GÜNER

Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Ortopedi ve Travmatoloji AD.
ORCID İD: 0000-0001-7191-9223

Dr. Öğr. Üyesi Rabiye GÜNEY

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye
Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve
Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0001-7995-8040

Uzm. Hemşire Serap HİRA

Sakarya Serdivan İlçe Sağlık Müdürlüğü,
Ketem ve Açıp Merkezi
ORCID İD: 0000-0002-5982-0578

Öğr. Gör. Gülşah HÜR

Karabük Üniversitesi Sağlık Hizmetleri
Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve
Teknikler Bölümü
ORCID İD: 0000-0002-1905-4135

Arş. Gör. Özge KARAKAYA SUZAN

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0003-4526-4619

Doç. Dr. Hülya KARATAŞ

Harran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0001-6312-5028

Öğr. Gör. Merve KOYUN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
AD.
ORCID İD: 0000-0002-2762-3887

Dr. Öğr. Üyesi Dilek MENEKŞE

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0003-0176-8778

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül ÖZDEMİR

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri
Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0002-9466-1357

Doç. Dr. Sevil ŞAHİN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları
Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0001-9515-1167

Dr. Döndü ŞANLITÜRK

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Erbaa
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0002-2055-759X

Öğr. Gör. Semra SÖNGÜT

Hitit Üniversitesi İskilip Meslek
Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım
Programı
ORCID İD: 0000-0003-1952-7980

Arş. Gör. Şeyma SOYANIT
Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ORCID İD: 0000-0001-6972-6625

Uzm. Hemşire, Öznur TİRYAKİ
Sakarya Eğitim Araştırma Hastanesi
Sağlık Bakım Hizmetleri Müdürlüğü
ORCID İD: 0000-0001-8788-3077

Öğr. Gör. Sümeyra TOPAL
Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve
Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0001-6316-4043

Arş. Gör. Satu TUFAN
Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ORCID İD: 0000-0003-2630-1314

Dr. Öğr. Üyesi Esra TURAL BÜYÜK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
AD.
ORCID İD: 0000-0001-8855-8460

Arş. Gör. Hatice UZŞEN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
AD.
ORCID İD: 0000-0001-9873-5088

Arş. Gör. Sinem YALNIZOĞLU ÇAKA
Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk
Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.
ORCID İD: 0000-0002-1572-7013

Dr. Öğr. Üyesi Hamide ZENGİN
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
AD.
ORCID İD: 0000-0002-2389-6466

